

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

בספנה, תדר נדר שלא לעשות מלאכה בחנכה, ותנצל. ויש נודרים יום אחד, ויש נודרים שני ימים, כפי מה שירצו. אך הנשים הבאות מחוץ-לארץ, כל אשה אינה משנה מנהג שהיה לה בחוץ-לארץ, עד כאן דבריו נר"ו.

כח. ירבה בסעדת שבת של חנכה יותר משאר שבתות, וכל-שכן אם חל בו ראש-חדש גם-כן. וכן ירבה בראש-חדש טבת, שהוא בתוך ימי החנכה, בשביל פרסום הנס. ומנהגנו להדליק שמן למאור לכבוד נשמת רבי מאיר בעל הנס* זיע"א ביום ראש-חדש טבת. ויזהר בהלל של חנכה, כי אפלו בחג-המצות אין אומרים הלל גמור, וכאן אומרים הלל גמור שמונה ימים, על-כן יאמר אותו בכונה ובשמחה רבה.

עוד יוסף חי

א. ברכה של "נשמה שנתת בי" יש בה מ"ז תבות כמנין הוי"ה אלהי"ה, כמו שכתב רבנו הרש"ש ז"ל, על בן לא יאמר "שאתה הוא רבון כל המעשים" ככתוב בסדורים, דבזה יהיה המספר יותר מן מ"ז תבות, אלא יאמר: "מודה אני לפניה, ה' אלהי ואלהי אבותי, רבון כל המעשים". וצריך להפסיק מעט בין "אלהי", ובין "נשמה שנתת בי", שלא ישמע שהנשמה היא אלהיו, חס ושלום, וכנזכר באבודרהם.

ב. ברכות אלו על מנהגו של עולם נתקנו, ולכך גם החרש יברך ברפת שיש פלגתא בזה. ולכן ברפת "שעשה לי כל צרכי" יאמר אותה האבל, משום דעל מנהגו של עולם נתקנו, מלבד יום הכפורים ויום תשעה באב, שאין אומרים אותה משום דכלי עלמא יחפים, כן הוא הסכמת רבנו האר"י ז"ל. ואף על פי שיש פלגתא, אין אומרים ספק ברכות להקל כנגד דברי רבנו

שעה

לכל חי

חודש כסלו

מועד

סימן כז – ימי חנוכה ודיניהם

שם, ולדידי אינו נכון דהרי אסור לאכול כדכתב שם דף מ"ח ע"א כשהגיע זמן הדלקה, ומה גם בענין זה דבעינן קודם שתכלה רגל מן השוק, אלא יטעום מתיקה וקאב"י וכיוצא כדי להדליק בשמחה וכענין בדיקת המץ וברכת הלבנה, והוא ברור, (ועיין לעיל אות נ"ו ועוד ע"פ התוס' נאות נ'.)

עג) כתב בנוהג כעאן יוסף אות י"א, בקהללות הולכים עניים לדפוק על פתחי נדיבים, וכתב מגן אברהם דאין למחות בידם, וכן ראיתי נוהגים ונראה לי המנהג דהוי קצת דומה לפורים כיון שנעשה גם כן נס בו ביום, עכ"ל, ואשרי אדם שנותן למלמד של בניו כמו פורים וכן לתלמידי חכמים הנערכים יותר, ולפחות לרגילים אצלו דנכנסים בתוך ביתו, ויזכה בזה דהון ועושר בביתו ועדקתו עומדת לעד, דככה יעשה מדי שנה בשנה לא פחות ול"ו יותר, אמן כן יהי רצון, ובחמדת ימים פרק ג' מחנוכה אות ל"א כתב, דצריכים התינוקות להוליך מעות לרבם בחנוכה, עיין שם טעם לדבר.

עד) מי יתן והיה דבכל מקום שיש עניים שיהיו מתנדבים שמן לחלק לעניים לצורך נר חנוכה, דהרי כמה בני אדם מחלקים יין לארבע כוסות, והרב המגיד למד היוב לעני בנר חנוכה מדין ארבע כוסות, (ועיין סמך משה סימן תרע"א, ונאלוהו רבה וזוטא).

עה) שפר קדמי דבשעה שבא להדליק נר חנוכה, בלילה הראשונה לפחות יבדוק העיציות בעת ההיא אם הם כשרים כדי שיקויים בו והחוט המשולש לא במהרה ינתק, דהם מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל, ובעל הבית באמצע בטלית מצוייצת וכדכתב בספר שבולי חלקט, והאליהו רבה וזוטא, כאשר יעויין שם, וכל זה אם הם כשרים, לכן ראוי לבדוק אותם לעתות כאל כמו בברכת הלבנה.

עו) כיוצא בזה המציא לנו חידוש זה בני נאמן אברהם אוהבי נר"ו בספרו והזכיה אברהם פרק י"ב דף מ"ז ע"א, דראוי והגון לכל בר ישראל שיתנדב בימי חנוכה ובפרט ביום ראש חודש טבת לקופת התנא האלה"י רבי מאיר בעל הנס זיע"א, וישלחו המעות לאדמת קדש קרתא דשופריא טבריא ת"ו ליד חכמי ע"פ התוס' עיר הקודש הנזכרת, והוא דבר גדול בימים האלה לעשות כזאת ויראה פועל ה'

מפלאות תמים דעים, עיין שם בטוב טעם ודעת, והן אמת דבכל עת
 ובכל זמן חיובא רמיא עלן להיות דעתן עליו בכל עסקנו ובכל
 מעשה ידינו ועל כל צרה שלא תבא להפריש לעילוי נשמת הצדיק
 רבי מאיר בעל הנס זיע"א ולשלוח המעות למכון שבתו, כי ממקומו
 יפן ברחמיו להתפלל בעדינו לפני שוכן מעונה, ומידע ידע שאין
 תפילתו חוזרת ריקם, כל שכן וקל וחומר בחנוכה, ושבח לה' יתברך
 דגם אשר הם חיים הצדיקים היושבים שם מתפללים בעד המתנדבים
 ולומדים בעד הצלחתם, וזכות גדול צריך כדי שיזכה האדם להתנדב
 לשם שב"ז נפש היפה גם חסידא רבי מאיר בעל הנס זיע"א, והוא
 בדוק ומנוסה דאשר הם מבני היכלא דמלכא יש להם הארה גדולה
 מהצדיק, ובעינינו ראינו ואבותינו ספרו לנו כמה ענינים נפלאים
 שאירע לשלוחי עיר הקודש טבריא ת"ז במהרה בימינו, שאל אביך
 ויגדך זקניך ויאמרו לך ואין כאן מקומו להאריך בזה.

עז) כתב בספר מעשה הצדקה דף קכ"ט ע"ב אות מ"ו וזה לשונו,
 והנה זה הדרך ישכון אור באופן סדר התיקון הנזכר של גר מצות
 חנוכה, כי יפריש תחילה מאה פרוטות של כסף בסוד מה שאמר
 הכתוב כ"ף אחת עשרה זהב כו', ויחלקם לתלמידי חכמים ירכי
 קשוט, וכן מלת כ"ף עולה מאה כחושבן פ"ך בסוד פ"ך אחד של שמן
 המנורה הטהורה שהיא התורה, והם מלאים התורה והענוה שהם
 העולים במקום קרבן וקטורת סמים, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם
 לברכה ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי אלו התלמידי חכמים
 שעוסקין בתורה לשמה, ואחר כך יפריש עוד ארבעים וארבע פרוטות
 כנגד ריבוע שם אהי"ה ורמוז באות א', והנה ק' ומ"ד עולה קד"ם
 אהי"ה במילואיו בריבוע גי' קדמ"ת, ולכך נקראית הבינה קד"ם
 המורה על הבינה כי מצידה הניסים והגאולות, (ועיין צס' עץ חיים
 למוהרמ"ו זיע"ה), ובכך נכח התיקון הקדוש הזה יעלו כל ניצוצות
 הקודש שלו שיצאו לבטלה שהם הם הדמים היקרים של האדם, וכמו
 שאמרו רבותינו זכרונם לברכה כל המוציא שכבת זרע לבטלה כאילו
 שפך דמים, הנה עתה ימלא ידו וכפו ממתן דמים על גבי המזבח
 שהם התלמידי חכמים כנזכר לעיל, וגם אלו הפרוטות יתחלקו לקצת
 תלמידי חכמים שהם ירכי רבנן, ויכול לחלקם באיזה יום שירצה

פ ת ח

עבודה זרה פ"א

עינים

הוגה את השם בכלל אין לו חלק אבל איטורא איכא לכ"ע ולהכי פריך בסוגיין וכמו שכתבנו בעניותנו פ' חלק דף ק"א ע"ב ע"ש וראיתי לרבינו אפרים בפי' עה"ת כ"י פ' יתרו שכתב ה' אלהיך כשקרא השם הנכבד נתמלא כל העולם אש ונאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא לכך ר' חנינא בן תרדיון שהיה הוגה את ה' באותיותיו נדון בשריפה:

מ"ט איענש וכו' כתב הרב ישרש יעקב וז"ל הקשה בת"ל דמאי קושיא מ"ט איענש והלא לעיל אמר משום דלא עסק בג"ח וי"ל דה"ק מ"ט איענש בשריפה חמורה ולא בחנק הקל וליתא דמשום דלא עסק בג"ח אין זה כדאי שישרפוהו מוכרח דיש בו עון שראוי לישרף ומש"ה שאלו מ"ט איענש אלא שהוא השיב שאילו היה עוסק גם בג"ח היה מגין עליו שינצל עכ"ל בקיצור. ומ"ש הרב אין זה כדאי שישרפוהו כונתו שיהרגוהו ואגב שיטפיה כתב כן ויש להעיר על הרבנים דמאי קשיא להו דהא הש"ס קאי על מ"ש לעיל גזרו עליו לשריפה ועל אשתו להריגה ולהכי לא מצי למימר על דלא עסק כדאבעי ליה בג"ח דא"ה אשתו אמאי ולהכי אמר על דהיה הוגה ולא מיחתה אבל על ג"ח על הרוב לא ידעה אי עביד כדאבעי ליה. ותו אעיקרא הש"ס קאי עמ"ש ברישא עליו לשריפה משום שהיה הוגה את ה' ועלה פריך והיכי עביד וכו' ומשגי להתלמד וע"ז הקשה מ"ט איענש וא"כ מאי מקשו דמאי קושיא מ"ט איענש הא לא עסק וכו' והרי פריך עמ"ש דנגזר עליו שהיה הוגה וכו'. וכמדומה דהא דאמר שהיה הוגה הוא מכלל הבריתא דמייתי לעיל ת"ר כשנתפסו וכו' וסיומה עד מ"ש אמר רבי גדולים צדיקים הללו וכו' אלא דהש"ס עייל בין הדבקים והכי אשכחן בכמה דוכתי ויש צדדין במאי דקמן מצד הלשון ודברי רבי יוחנן ואין להאריך. ומ"מ דברי הרבנים הנזכרים קיימין בכללות הענין דאיהו אמר על דלא עסק וכו' והכא אמר שהיה הוגה וכו' ודוק הטב:

דלא מיחתה מכאן אמרו כל מי שיש בידו למחות וכו' עמ"ש הרב גדול הדור

מהר"א בישרש יעקב דף ק"ח ע"ב ומ"ש מורינו הרב זרע אברהם א"ח סימן י"ב: אני אומר לך דברים של טעם וכו' אפשר במ"ש הרב של"ה דמצות ק"ה אינה כשאר מצות לרדוף אחריה ומש"ה אז"ל דבשביל יעקב ניצול אברהם מכבשן האש דהוא הכניס עצמו בסמנה בידי' לבוויי ולאטוויי וז"ש ריב"ק ורחב"ת סבר דהוא אינו מקניטם רק הוא עוסק בתורה ודוק כי קצרתי:

הוא אמר הצור תמים וכו' בעניותי פירשתי בס' הקטן דברים אחדים דרוש ד' דף ק"ה הני קראי דנקטי הני צדיקי דאפשר דכל חד כיוין לענין א' ע"ש באורך:

ואל יחבול בעצמו עמ"ש התוס' ועיין מ"ש הריטב"א בחידושו ותיבא דבריו הרב מהרש"ל בים של שלמה פרק החובל סימן נ"ט והקשה עליו וחלק על ר"ת דלשון ר"י בתוס' קמא שסתם משמע להפך ואני בעניי בספרי הקטן חיים שאל סי' מ"ו עמדתי קצת בענין זה ודקדקתי על מהרש"ל מדברי ספר האגודה פרק הנויקין שהתיר משם ר"י ומוכרח להשוות דברי התוס' בשם ר"י שאין בכלל דבריו שירא לעבור על דת הפך מהרש"ל ועוד לא זכר מהגהת סמ"ק ושם הבאתי דברי הרב כנה"ג י"ד סימן זק"ן הגהת ב"י אות כ"א ודברי מהר"ש יפה ע"ש באורך בס"ד:

אימא אלהא דמאיר ענני ומתצלת וכו' מזה נשתרבב המנהג בכל גלילותנו דעל כל צרה שמתפלל האדם אומר אלהא דר"מ ענני ונודרים שמן או צדקה לנשמתו של ר"מ וכתב הר"מ"ע במאמר חקור דין סוף ח"א שהכונה במה שכיוון ר"מ ענני באותה כונה ע"ש ובמפרש ובוה פי' הרמ"ע שם אשרי יושבי ביתך הם עצמם ביתך מרכבה כמ"ש זה אלי ואנוהו אשרי אדם עו לו שמבטחו במסילות אשר בלבבם של יושבי ביתך זהת"ד. והשתא הנהג כך באמרו אלהא דר"מ ענני טוב דיכוין בדעתו שיענה באותה כונה שכיוון ר"מ כמ"ש הרמ"ע. ומכאן אתה למד שמה שנהגו לומר שמכונים בתפלה

פתח

עבודה זרה פ"א

עינים

פ

לדעת רשב"י וכיוצא וכן בתורה ובמצות מנהג

טוב ונאמר בו אשרי

דף י"ט ע"א. אמר רב עמרם אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש ריב"ל ובו, ע"ש בעניותי בספרי הקטן דברים אחרים דרוש ח"י דף צ"ה ע"ג בס"ד :

ואמר רבא לעולם לגרס איניש ואע"ג דמשכח ואע"ג דלא ידע מאי קאמר וכו' אפשר לתת טעם לדבר כי אותיות ותיבות התורה מעוררות רוחניות למעלה כי כל אות רומזת בצורתה לרוחניות ידוע מבחינות הספירות ולכל אות יש רוחניות ואור נכבד אצול מעצם הספירות משתלשל עד שיגיע האור ההוא באות ההוא ומהבל פיו יהיו צורות קדושות עליונות מתקשרות בשרשם וכשיזכור תיבה מהתיבות יניע כח האותיות המצורפות בה ומסיבת תנועת כחות ההם והכאתם זה בזה עוד יתהוו בהבל פיו רוחניות ומציאות חדש וכמו שהאריך מזה חס"ל מעיין ב' עין הקורא גהר י"א ע"ש באורך ולזה מועיל הגרסא לבד וכיון דמשמע ליה מדכתיב גרסה אף דלא ידע מאי קאמר ממילא הוא אע"ג דמשכח שהרי לא ידע מאי קאמר ולק"מ מה שהקשה הרב ח"ל דמנא ליה אע"ג דמשכח והרב הגדול מהר"א במקראי קדש דף ס"ח השיגו ממ"ש בנדה דף כ"ד ע"ש דיש קצת שינוי בש"ס ודוק: **כתיב על גפי וכתיב על כסא עמ"ש רש"י** והרב ישרש יעקב משם הר"ב ת"ל הקשה דעל כסא כתיב באשת כסילות ותירץ ע"ש ולולי פירש"י אפשר לפרש בש"ס דבין על גפי בין על כסא לאו בתורה קמשתעו דקרא כתיב שלחה נערותיה תקרא על גפי מרומי קרת מי פתי וכו' לכו לחמו וכו' אלמא על גפי כתיב קודם שיקרא האדם דמשם קוראהו התורה ואומרת לכו לחמי בלחמי. וכן באשת כסילות שולחת לקרוא אדם יושב על כסא לבא לונות. וז"ש כתיב על גפי ולבסוף על כסא דתרוייהו לאו בתורה קמשתעו. ומשני בתחילה על גפי דקודם שנשתקע האדם בתענוגי העה"ז התורה קורא אותו וז"ש בתחילה על גפי אך בסוף שכבר

נשתקע כמשי"ה וילכו אחרי ההבל ויהבלו או כתיב על כסא וקורא אותו הוונת. ולא התורה ודוק:

ע"ב. על פלגי מים אמר ר' תנחום בר חנילאי לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא וכו' פירש הריטב"א בחידושו דדריש על פלגי מים מים תורה פלגי לשון חלוקה עכ"ד והנה בקדושין דף ל' ע"א נאמרה מימרא זו בנסח זה אמר רב ספרא משום ר' יהושע בן חניא מאי דכתיב ושנתם לבניך אל תקרי ושנתם אלא ושלשתם לעולם ישלש אדם שנותיו וכו'. ויראה דמשמעות דורשין איכא בינייהו דמר מפיק לה מדכתיב ושנתם אל תקרי אלא ושלשתם ומר מפיק ליה מדכתיב על פלגי מים כמו שפירש הריטב"א :

ויש להעיר קצת לפי מ"ש הרמב"ם והריטב"א בשם רבינו דה"ד בתחילת לימודו של אדם אבל אח"ך רוב ימיו לגמרא דהרי דריש לעיל הך קרא דסמין כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה דבתחילה נקראת התורה על שמו של הקב"ה ואח"ך נקראת על שמו וכתב הר"ב מהר"ח"א בספר ישרש יעקב דהיינו כשהגיע למדרגת גדול הדור דתורה דיליה היא ונקראת על שמו ע"ש והרי סמין ליה כתיב והיה כעץ שתול על פלגי מים וא"כ גם כשהגיע למדרגת גדול הדור כתיב על פלגי מים שישלש שנותיו שליש במקרא שליש בתלמוד ואיך כתבו דה"ד בתחילת לימודו. וי"ל דקרא הכי קאמר ובתורתו יהגה והוא גברא רבא ותורה דיליה היא ונקראת על שמו ומפרש דהאי גברא רבא כבר היה כעץ שתול דגמי' סברא מכמה רבוואתא כדאמר בסמוך וגם כבר חילק לימודו בתורה ומשנה ותלמוד. ולפי מ"ש בעניותי בפ"י אבות פ"ג משנה ח' (וידעס פה בקונטרס זה בעוה"י) דבדורות ראשונים דדעתם רחבה וזכרונם מופלא תמיד היו משלשים ומ"ש הרמב"ם היינו לדין דבצר לבא ושכיח"י טובא ע"ש באורך א"צ לזה דהכתוב מיירי לפנים בישראל דגם גדולי ישראל שרפי קדש המשלשים :

עשרה הקור דין – א פרק כו מאמרות פא

יהללוך סלה. אשרי אדם עז לו בך, ^(א) גם ^(ב) הוא יבושר במיני האושר בהיות ^(ג) בה' מבטחו ^(ד) על פי שלא יזכה להיות הוא עצמו מרכבה, רק מסילות עזו ובטחונו בלבבם של יושבי ביתך, דאי לא תימא הכי בלבבו מבעי ליה, אלא כדאמרן. והוא ^(ה) על דרך אלהא דמאיר ענני ^(ע"ז יח), אשר לא ידע לכוון יותר מזה השעור. אמנם כשהתפלל על ישראל בצאתם למלחמה ^(מ"א ח מד) לא זכר הבית הזה אלא הבית אשר בניתי לשמך, ^(ו) ויעוד בנתי כתיב יש ^(כ) אם למסורת, והכוונה כי בן לרעי מרחוק ^(ע"י תהלים קלט ב) הוא בית המקדש של מעלה שראה ועשה כתבניתו, לפיכך הוסיף ואמר לשמך, כי הבנין התחתון והתבוננות העליון זה וזה היה לשם שמים לא לגאווה וגודל לבב ח"ו, ^(ז) ולזה ראוי שיכוונו ישראל עם חכם ונבון כדי שתקובל תפלתם. וכשבקש רחמים על גליות ישראל אמר ^(מ"א ח מה) והתפללו אליך דרך ארצם וגו' והבית אשר בניתי לשמך, אף כאן יש אם למסורת בנית ^(כ) כתיב, כי ^(כ) אין ישראל נגאלים אלא בזכות מקדש ה' ^(ח) כוננו ידיו. ה' ימלוך לעולם ועד.

יואל משה

שעשה בכוונתו יהיה מה שיהיה. יא. גם הוא יבושר במיני האושר, פירוש שנאמר עליו לשון אשרי אדם כו' כיון שמכוין למסילות שבלבבם. יושב ביתך הם הצדיקים שהיכל ה' המת. יב. ואעפ"י שהם עצמם אינם יכולין לכוין לאלו הכוונות עצמן והוא ע"ד אלהא דמאיר ענני כי אותו הגוי לא היה יודע לכוין לשמות הקדושים שהיה לר"מ להנצל מהכלבים אך הגוי אמר אלהא דמאיר בכל כוונתו של ר"מ איך שיהיה ענינו. יג. ועוד בנתי כתיב, לשון בינה בינתי לכוון במקדשי מול מקדש העליון. וזהו בנתי לרעי מרחוק לבית המקדש שהוא רחוק בשמים מלשון אחים ורעים. יד. ולזה ראוי שיכוונו כו', פי' אף שאינן יכולים לכוין בכל הכוונות וסודות רזי העליונים המרומים בתפילה כמו שתקנו אנשי כנסת הגדולה מ"מ יכוין סתם לאלו הכוונות שכוונו אותם שתקנוהו מול מקדש העליון.

מגיני שלמה

לו ^(ישעיה סב ז), אף הצדיקים אין להם דומיה, וע"ז אמר עוד יהללוך סלה. יח) גם הוא יבושר במיני האושר, כלשון אשרי. יט) בהיות בה' מבטחו וכו' רק מסילות עזו, סיפא דקרא דאשרי אדם עזו לו בך מסילות בלבבם, פי' שבטחונו בה' הוא מסילה בלבבם של יושבי ביתך שהוא נתיב אחד מן הנתיבות של יושבי ביתך, שהרבה נתיבות יש שעל ידם היה צדיק מרכבה לשכינה. כ) והוא על דרך אלהא דמאיר ענני אשר לא ידע לכוון יותר מזה השיעור, כך [האדם] הזה לא יוכל לכוון כ"כ להיות מרכבה לשכינה רק שהוא מסילה אחת מן המסילות שהן בלבבם של יושבי ביתך. כא) יש אם למסורת, והמסורה היא בנתי ולא בניתי והוא מלשון בינה, והכוונה כי בן לרעי מרחוק, תפס לשון הפסוק בנתי לרעי מרחוק, והוא בלשון הבנה שכן נגד בית המקדש של מעלה. כב) בנית כתיב בלא יו"ד אחרונה, להורות שבית המקדש של מעלה שבנית הוא יעמוד לישראל לרוח והצלחה. כג) כי אין ישראל נגאלין אלא בזכות בית המקדש של מעלה, במהרה

בימינו אמן כן יהי רצון.

חידושי הלכות לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה ואגדות מהרש"א יא

[דף י"ב - י"ג - י"ד]

מלכות כדאיחא נמדדשות ועל אמה אמרה ורג העלילה מל' עלילה דמיוז עלילה נגזר עליה הריגה ועל עלמה לזקה הדין עיניך פקוחות על כל דרכי וגו' כפרש"י וק"ל: אומה זו כן השמרים המליכות שהחריבה בו. כל הענין נגזרות דיאל על מיה הרעיות ו' ומילין לזד עלילה יעלל ולקדושי עליונין יעלל ויספר להשני' זמנין ודה וגו' ומפורש על מעשה דר"ה בן מרדכיין שאמר ו' ומשכילי עם יצונו לרעים ויגשלו נחזק וזלננה וגו' וש"ל' אזי אומר לך דברים של טעם שגזרות שמים להמליך אותה ואתה אמרת לי מן השמים ירחמו לסמוך על הנס לעסוק במורה דברים וס"ת בחיך שאף אם ישו לך נס מנכין לך מוכיחתיך כדאמרין בעלמא ו' וש"ל' מה אזי לחיי עולם הבא כו' אף שהיה צו מורה היה מסתפק בעלמו כדקאמר לעיל ו' כל העוסק במורה בלבד דומה ממי שאין לו אלוה וי"ש כלום נה מעשה לידך כו' כי המעשה הוא עיקר וש"ל' משום של פורים כו' וש"ל' א"כ מחלקך במורה יהא חלקך ומגורלך נעשיתם יהא גורליך דאין מעשה גדול מזה וש"ל' נחו חרףך נכך נמחתה שרפה נמאן דאמר י"א' שהיא מיתה החמורה שצמימות וע"ז יערה ענמה נחו והיזד לה שלא תטער על כך כי אלמלא שרפתי לזדי כו' אלל אזי נשך וס"ת עמי ועיקר גזרת השרפה היה בשביל ס"ת ש"א' לבלותה לטוון גמור רק בשרפה ועל ידה שהיה בחיך גם אזי נשך עמה וזאת היא נחמתי נש סיחנע עלצונה כו' וש"ל' תלמידיו מה אכתי רואה כו' שהם ודאי ג"כ ראו כי אלל שאלו על כך כדי לתת לו דמיון שלא יטער כל כך וימות מהר וזה שאמרו לו כי כמו שראית גליון נשך שהן גוף הס"ת והרומי שהם האותיות פורחות למעלה אף אתה עשה פתח פיך ויכנס האש ויהיה נופך נשך אף נפיתם ושמעתיך והיות שכן יהיה עולה ופוחת למעלה ואמר להם מוטע בו' וענין הקספוטרי ודאי עובד כוכבים היה ושהיה מנשק ממנו להביאו לחיי עולם הבא אפשר שגלה גם הוא שום דבר תמוה האותיות פורחות או מלאכים כמ"ש המוספות וק"ל:

עכ"פ. לאו מהאי קרא יליף ליה לעיל א' אלא מנישא דהאי קרא הרחק מעליה דרך זו מניות ושגירות לישנא דפתחא נקטו וק"ל: תוב' בד"ה מנעות ש"פ פורים כו' וישון נהח"פ"ו כמו איוב באיוב כו'. כנ"ל:

דף יח ע"ב בפרש"י בד"ה נשא ונתן ד"ר' נשא ונתן ו' אביר כו' ו' דהא מפני שמוכרין דע"ז ו' סתמא כו' עכ"פ. כנ"ל: תוב' בד"ה מאי בינייהו כו' אף במקום שמוכרין פליגי כו' עכ"פ. ונראה לפירוש זה מקילין הכתמים ללא קאמרי אלל מפני חשד עבודת כוכבים ונשא ונתן דיעבד לא חיישינן לדמי עבודת כוכבים וק"ל טו':

ח"א דף ו' ע"ב א"פ מוזבה תשמור וגו' ה"ק מרבר וזה תשמור ע"יך כו'. א"ן זה סותר מ"פ ה' החליל ו' דלמי היה מטערט ואמר על עצמו או מאן דמי לי הוה לא הוה מני' לאוקמי נפשיה עד דתנא ליה הוה סבא כל הגדול מחנכו יצו גדול הימנו להכא איירי בשעה שעוסק במורה כפרש"י מומה תשמור עלך מכל דבר רע וההורח חטא ואינו הולכין הלך ודבר נדברי מורה ועוד דתתם יחיד הוה וק"ל: אשריך שנתפסת ע"ך דבר אחד אוי' י' שנתפסתי ע"ך ה' דברים כו'. יש לפרש כפרש"י ה' דברים היינו דקחשיב לקמן דנשבו לר"א בן פרטא א' מאי טעמא נגנח ב' ומ"ט מית ב' ומ"ט קרו לך רבי כו' והוא טענה אחרת ממה שאמרו לו מ"ט מית כפי' רש"י שזו עלילה שלישית והוא לפי שהוא כנגד גזרו כל הסומך והסמך והרג כדאמרין פ"ק דסנהדרין ו' ד' ומ"ט לא אמית לני אביך כו' ה' ומ"ט קא שנקא דלגדדין קאמר קרא דלואן ימיס רביס תלוקיס היו דיש מיימס ההס ללא אלאי אמת כמי שאין י' א"ה כו'. ר"ל כאלו אין לו אלוה להכילו שאין לו אלוהים אמת ח"י דמדותיו הם גמ"ט ויש לחדס לילך אחר מדותיו וק"ל: מאי י"א איהי אמת כו'. יש לעיין דמשמע שהיה שם מיתה עסק המורה ונפשיה דהאי קרא כמי וכלל מורה ויש לישב דלגדדין קאמר קרא דלואן ימיס רביס תלוקיס היו דיש מיימס ההס ללא אלאי אמת דהיינו שהיו עוסקין במורה אלל לא היו עוסקין בגמילות חסדים ויש מאתן ימיס שם מורה לא היה להם כדמכני כופא דקרא וללא מורה וק"ל: אי סיפא י"א ספרא כו'. בערוך בערך סוף ו"ל ספר וסיף ירדו כרוכין מן השמים כו' והיון פירושו של דבר דמכני חס' תתב ושמעמס וגו' וחס' תתאנו ומרימס חרב וגו' והיינו דאמרין פ"ק דע"ז אי ספרא לאו סיפא כו' עכ"ל נראה מפירושו לפרש דה"ק הכא אי ספרא כמו שאתם אומרים מית לאו סיפא שאתם אומרים נגנח ואני חייב הריגה כסיף ואי סיפא כמ"ש נגנח ונחמינמי הריגה כסיף וכלל ספרא אלל שאתם אומרים מית ומדלחד מהס לתא ארץ נמי ליתא ויומר נראה לפרש הכא דסיפא לאמר על העוסק בסיפא דומיא דעוסק שעוסק והיינו הגנח העוסק בגניבה וסיף ידו שידע שאין אדם עומד על ממונו וזה כסיף שאם יעמוד בעל הממון נגדו וירגנו וי"ש אי ספרא לאו כו' כי העוסק במורה לאו סיפא אין לו זמן לעסוק בעסק הגניבה כמ"ש צפ' הסועלים ו' שאלו עליה אי לורנא מרגנן הוא גייס אקדומי קדים לגרימי ואי לא נגנח הוא כו' ודו"ק: א"פ אבא קא עסקת באורייתא א"פ באשר צוני בו'. גבי ר"א בן פרטא לא ח"ל רק מית שלל היה עוסק במורה שפסקה דברים ולכן היה יכול להכחישם כדקאמר מדהל ליתא כו' ולשון מית שהיה שניה בעל פה אלל רבי מינא בן מרדכיין שהיה מקהיל קהלות דברים וס"ת בחיך לא היה לו מקום להכחישם ולכן ח"ל אמאי קא עסקת צמורייתא מה לא היה לך עסק במורה שהיה מונחת בחיך שזה יורה על לימודך בה שלך שרפו אותה עמו וק"ל:

ח"א דף יח ע"ב אביר טו' א"הא דמאיר ענני רבוי' ומיהו כל כמה דה"מ לאזילי נממון לא הוה צני לאזילי ע"י נס כאלהא דמאיר ענני ולכן ח"ל שקול מרקבא דדיניי פלגא פלח כו' ובי שלמי כו' ומוזה בהנהו כלני וכו' שקל קלא דגא בכו כו' נתן לו דמיון כג"ה דדרך הלכדים כשצחו על החלם לנושבו הוא מילל עצמו ומשליך פיסת דברים בנייהס והלכדים הולכים ממנו ורזיס אחר פיסת רגז ומחשיבם לאזילי והאדם הולך ורך לדרכו והלכו עצמו ושכוראס הכלבים שאינו דבר אכילה חוריס לדרוך אחריי וזה לפי שהיה ירא ר"מ שהשומר לא יראה להליל עצמו נממון שנתן לו ולכתלה יראה להליל עצמו נכס כאלהא דמאיר טו' ויחזיק הממון טו' לעצמו ולכן נתן לו דמיון דהנהו כלני דכנה"ג חנלל שחשליך מתחלה בנייהס ממון להליל עצמן כל מה שחובל ואח"כ כאלה מוכל עוד להנלל עוד צוה וירדפו אחריך או מראה להנלל נכס כאלהא דמאיר כו' ויש לנקדק האף יחד ר"מ שמו של הקב"ה על עצמו נמיו שהרי אמרו ו' אין הקב"ה מייחד שמו על הצדקים כחייס שנאמר אלהי אברהם ופחד יצחק וגו' וי"ל דלא אמנ אלהא דמאיר כו' רק לקימון בעלמא על שמו ולא נחטין כל עיקר על שמו רק נמחין אלהא דמאיר לארץ ולרזיס עליה הוא יענו או שאמר אלהא דמאיר לנו נמלכות וין הקודמת נכס הגמות של מוכה כמו שיעבד הפיער ומי אורי' לך מאיר כו' הוא יענו גם נמלכות ו' הרשעה להליל אמתו נכס מייחד וק"ל: ה"ז מושב צ"דים וצ"דים הכתוב אומר אשרי כו' כי אם בתורת ה' הפצו הא צמרת שדברים כו'. לפי שיש לנעל דין לחוק שעיני ליענו אלו שוכר יש כסם דברי חכמה נמשלים ומליות וכו' שקרא את מושב הלויס לקמן חטולות כדו נחשולות תעשה מלחמה גם משמחים לנצות ונפשות הדוארים ע"כ אמר ממה שהזהיר ממו על מושב לזיס ועליהס אמר כי אם נמורת ה' הפלחו ה' למדת אלדדנה שאלו מנשיין לדי ציטול מורה המשמחת הלנצות ונפשות וק"ל: רד"ש ר' שמועין בן פוי מאי דבתיב אשרי האיש אשר יא ה"ך בעצת רשעים וגו' וכי מאחר ש"א ה"ך כו' ובאחר ש"א ישב היבן י"ן בו'. הא דקאמר מאחר שלא הלך היבן עמד ומאחר שלא עמד היבן ישב נוחא לפרש דבכי קאמר כיון דקאמר אשרי שלא הלך למקום שעינין שלהס אשר שם עמסן ושחוק שלהס כולקמן א"כ היבן עמד שם ולא איצטרך למכנז וצדקן תמאס לא עמד שכל עמידה שם לרזיך הליכס קודם לה וכן מאחר שכנז אשרי האיש שלא עמד שם לא איצטרך למכנז ונמושב לזיס לא ישב דכל ישיבה בעי עמידה קודם לה אלל מ"ש מאחר שלא ישב היבן לך הוא מנומס דמאי קושא אימא דקושטא הכי הוה אלל לא ישב אנו לך גם נכנסת הליקוע אינו ויש לקיים גרסת ספרים שלנו

דף יח ע"א תר"ה הוגה השם פ"ה כו' העו"ם מפרשים שהיה כו' שאר התיבות וזה כו' דומה ל' אהזכיר אף אותיות י"ה כו' בו' אין אהזכיר א"ד כו' עכ"פ. א"ן זה שאמר דלתי להזכיר אותיות י"ה ו' א"ן היינו האותיות זה אחר זה אלל בקריאת המינה ודאי דמותר כדאמרין צעירוצין ה' לוי לעולם שיחמשש נכס י"ה ומהיהא דפסקיס מוכח דמינת א"ד נקרא משא"כ נכס בן ד' דלסוק אפילו בקריאת המינה כמו שהצילו מנהיהא דפסקיס לא כשאיני נכתב כו' ודו"ק: בא"ד נמצא כתוב בספרים י"ה כו' עכ"פ. היינו הוהא דפסקיס ונקרא בא"ד לא נמכונו להזכיר השם כך אלל שכתוביהו הספרים כן לקרר הןשון אלל א"ד מאדני שאינו נמתק ר"י לא גריס ליה וק"ל:

ח"א דף יח ע"א שישתן צדקו ע"ידין את הדין הוא אמר הצור תמים וגו'. א"ן מקראת הללו שנודמו להם כ"א הוא מענינו שהוא אמר פעלו תמים אלל אזי שפעלתי והגיתי וצמות של שמו כפרש"י לעיל ו' ועשה בו שם שהוא חפץ אין פעולתו תמים כמ"ש בעוסקין בספר יצירה שברחו להם עבדים והיה חסר מהם כח הצור והוא אשמו אמרה אלל אמונה על שנתאלמנה מאישה ואין עול על הריגת עמיה אף שלא חטאה בשום דבר לזקה הדין עליה לדין עול במשפטה דהוה לה למחות כו' ונחו אמרה גדול הטעם על שריפת אפיס שנגזר עליו מעלה העמוקה שנגזר מן השמים על עשה הרוגי מלכות אלל נעלה עמוקה של י' בני יעקב נמכרת יוסף נהרגו י' הרוגי

ח"א דף יח ע"א שישתן צדקו ע"ידין את הדין הוא אמר הצור תמים וגו'. א"ן מקראת הללו שנודמו להם כ"א הוא מענינו שהוא אמר פעלו תמים אלל אזי שפעלתי והגיתי וצמות של שמו כפרש"י לעיל ו' ועשה בו שם שהוא חפץ אין פעולתו תמים כמ"ש בעוסקין בספר יצירה שברחו להם עבדים והיה חסר מהם כח הצור והוא אשמו אמרה אלל אמונה על שנתאלמנה מאישה ואין עול על הריגת עמיה אף שלא חטאה בשום דבר לזקה הדין עליה לדין עול במשפטה דהוה לה למחות כו' ונחו אמרה גדול הטעם על שריפת אפיס שנגזר עליו מעלה העמוקה שנגזר מן השמים על עשה הרוגי מלכות אלל נעלה עמוקה של י' בני יעקב נמכרת יוסף נהרגו י' הרוגי

מהר"ם

ש"ד משד"י צ"ב מצבאות נמחקים וכן הגירסא בפירושו ר"ח. ר"ל דבפ' שבועת העדות דף ל"ה איתא בספרים שלון ת"ר א"ל מאלהים וכו' אינו נמחק שייך דלית' משד"י א"ד מאדני' צ"ב מצבאות הרי זה נמחק כו' הגירסא לפנינו נבל ר"ח גריס א"ל מאלהים י"ה מהשם א"ד מאדני' אינו נמחק ש"ד משד"י צ"ב מצבאות הרי זה נמחק: **דף יח ע"ב תוב' ד"ה מאי בינייהו וכו' דאי לא פליגי במקום שמוכרין לא היה להם להזכיר וכו'.** ולפי זה דחכמים לאוסופי אתו צריך לפרש דברי המתרחך דמשני נשא ונתן איכא בינייהו דר"ל דלברי מאיר לפנינו נבל ר"ח גריס א"ל מאלהים לאוסופי עליה ולומר דבמקום שמוכרין נשא ונתן אסור:

הנהגות והעירות

אן ע"א. בן סוכה נב ע"א. גן יד ע"ב. דן ב"מ פג ע"ב. הן יח ע"ב. הן יז ע"ב. הן דניאל ז, כה. הן דניאל יא, לג. טן שבת לב ע"א. ין יז ע"ב. יאן סנהדרין מ ע"ב. יבן במהרש"א דפוס ברלין תס"ו ואילך נוסף כאן "לע"ז", והוא מה שרצה רבינו למחוק, כמצוי על גליון רש"י. יאן "כו" מיותר. יחן מוסף כאן "לע"ז" שהיה חסר ברש"י דפוס. טון ע"י יבין שמועה בהליכות עולם ו סע"ב בדפוס וורשא, ור"ח שדה. טון נדצי"ל "אימא" ודבור זה שייך לעיל סע"א. יחן ברש"י בראשית לא, מב. יחן ע"י מהרש"א, עבודת עבודה, בארות המים.

דקא מקבל אגרא מ"מ פשיטא הוא דלא בשביל קבלת שכר הוה אויל אפיתחא דבי זנות ואי לאו דהוי אסירא למיול אפתחא דעבודת כוכבים פשיטא דהוי להו טפי למיול אפתחא דעבודת כוכבים דלא הוה צריכין למכפיה לצידייהו מלמיול אפתחא דבי זנות אלא ודאי יש ללמוד מכאן דדרך להרחיק מפתח עבודת כוכבים מה שיכול ומה שמביאים התוס' לראיה הפסוק אל תקרב אל פתח ביתה נראה דק דהא לתרי לישני דלעיל א' לא לפינן מיני' מאל תקרב אל פתח ביתה אלא מרישא דקרא הדרחק מעליה דרך דרו"ק ו':

דף יח ע"א תוב' ד"ה הוגה השם וכו' דהא א"ד מאדני י"ה מהשם אין נמחקים

קסט

יצחק

יורה דעה סימן קכד

שיח

ביומי דחנוכה אינון, לנשמת התנא הגדול רבי מאיר בעל הנס זי"ע, ושהיא סגולה מועילה.

הנה אדני דבר זה הטבעו על דברת גאון עוזנו המהרש"א זי"ע כחידושי אגדות פ"ק דע"ז (דף י"ח ע"ב), שמה שאמר ר"מ לשומר אחות דביתהו דר' מאיר, שיאמר "אלקא דמאיר ענני" ומתציל, שאין להקשות, האיך ייחד ר"מ שמו של הקב"ה על עצמו בחייו. לא נתכוין על שמו, אלא שאמר אלהא דמאיר לנו במלכות יון הקודמת, בנס הנרות של חנוכה, כמו שייסד הפייט (במאורה של שבת חנוכה), "ומי יאיר לך מאיר", הוא יעננו [גם במלכות זון] להציל אותנו בנס מידיהם, עכ"ל זי"ע. ודברי מהרש"א אלו הם המלמדים שבכח הארות נס חנוכה דנרות, עי"ז נעשה נסים בכל עת שמזכירים נס הלזה. וק"ו שתוקף כח הנס - עפ"י כוונת ר' מאיר - גדול ועצום בימי חנוכה, אשר בהם בימים ההם הי' הנס המאיר. לזאת זה רבות בשנים דרכי לעורר מאהבי ומקורביי, שיפרסו ידם במתנה רבה לנשמת רמבה"נ בימי חנוכה, אשר מפורסם לרבים מעלת הצדקה בימים אלו.

ומרנא הק' מר זקנו החת"ס זי"ע בדרושים וחידושים לחנוכה, ל"ו נדפס"ו זה רבות בשנים בקונטרס וילקט יוסף [שנת תרע"ח קונטרס ד' ס"י ל"ד], כותב, האי מנהגא שבמג"א ריש הל' חנוכה [ריש ס"י תר"ע], שנהגו הנערים העניים לסבב על הבתים בחנוכה. הזמן לזה הי' לעתותי ערב, בהעלות הנרות דחנוכה במנורה, אז הלכו לקבץ מעות קובץ על יד.

ועפ"יז הבנתי האי דינא, דאסור להרצות מעות נגד נר חנוכה (שכס"י תרע"ג סעי' א'). כאשר עפ"י מרנא החת"ס זצוק"ל, פשוט ידם לתוך כיסם אחר הדלקת הנרות, להחזיק במנה יפה עני ואביון הסובבים, ובא עי"ז להביט לפני נ"ח הדולק כמה מעות בידו, כדי שידע כמה יתן. ומתורץ בזה דקדוק ראשונים ואחרונים, למה נקטו חז"ל, אסור להרצות מעות, ולא ענין אחר שאסור לעשות נגד נ"ח הדולק, ודו"ק. [ויש להעיר ג"כ, הלא אין זמן צדקה בלילה, כמפורש יוצא

מחטאת, שפוגע ח"ו בכבוד הגדולים, הנה מה טוב להזכיר בלשון "רבינו עובדי' ז"ל".

והנה חזיתי בספר עשר קדושות (במערכת ד' אות ג'), מביא שהגה"ק רבי סענדר מקאמארנא ז"ל בעל שו"ת זכרון דברים נהג בדרך לימודו, כשסידר לו השיטות, להזכיר ככה - זה שיטת רבינו שלמה, על רש"י ז"ל. וזה שיטת רבינו יצחק אלפסי, על הרי"ף ז"ל וכו', ע"ש. והנה לעשות ככה, מצינו רק להאי גברא רבא שנהג כן, אבל סוגיא דעלמא רגילים להזכיר רבותינו ז"ל רק בראשי תיבות. אבל הרגיל לומר "רבינו עובדי' אומר", בוודאי אין מזניחין אותו. ואם כי לכתחילה אפשר דאין לשנות ממנהג הלומדים, אבל מי שחשש לדקדק בזה, בוודאי א"צ להניח מנהגו הטוב.

חשתי והייתי ע"ט ממהר להחיש בתשובה, ואדברה שלום בו ואחתום בכרכה, אוה"נ.

סימן קכד

[א]

סגולת נתינת מעות לצדקת רבי מאיר בעל הנס בימי החנוכה

[ב]

אם מותר להשתמש במעות אלו לצורך נסיעה לאר"י

בעזרי"ת אור ליום ה' לס' וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו תרצ"ט.

לכבוד הרב הגאון הגדול דינ"פ מו"ה עקיבא סופר שליט"א, אב"ד ור"מ דק"ק פרעשבורג יע"א.

[א]

הנה קודם הצהרים היום הזה הגיעני שורות בני חביבי מו"ה משה משולם יעקב נ"י, וכס כתוב לאמר, שאביע להדר"ג הענין מקיבוץ הכסף

קע

שיח

יורה דעה סימן קכד

יצחק

בירושלמי דשקלים [פ"ה ה"ד], והאריך בזה בברכ"י ביו"ד הל' צדקה [סי' רמ"ז סק"ב; וע"ע באריכות בברכ"י אור"ח סי' רל"ה סק"א]. אמנם לטעם הדבר, שהוא משום שלילה זמן הדינים⁷⁵, כמובא בשם האר"י ז"ע [שער הכוונות תפלת ערבית דרוש א'], אמנם לילות דחנוכה אשר לילה כיום יאירו, וזמן יו"ט הם, אז לית קפידא בדבר. ושפיר שכותב מרנא, שלאחר הדלקת המנורה שהוא בלילה, בכל זאת חילקו אז צדקה, ויש להאריך בזה].

וזה לפני רבות בשנים כבר אמרתי, לפי דברי מהרש"א הנ"ל, בזה יובן גמ' דשבת [כ"ג ע"א] בברכת נר חנוכה, שמקשה גמ', ונמעט נס בשאר יומי, ומשני נס כל יומא איתא. דכוונת חז"ל, דבכולי שתא בכל יום בהתנדב איש לעילוי נשמת רמב"ן ומוזכיר "אלקא דמאיר ענינא", שהכוונה על נס חנוכה כאמור, להועיל לו הדבר ומתרחיש ניסא לו. והיינו שרצו חז"ל "נס כל יומי איתא", שבכל ימי שתא מתרחיש לאדם את הנס, ע"י שמבטא בשפתים אלקא דמאיר בנס חנוכה דנרות ענינא, ודו"ק.

[ב]

ואשר הדר"ג רב חביבי רצונו לידע האיך דעתי נוטה בהאי שאלה, אם רשאים ממעות אלו שיקבצו על שם רמב"ן ז"ע ליתן מזה לאנשים בחורים מק"ק פ"ב, העולים משם לארץ ישראל לקבוע דירתם ושבתם שם, אם רשאים לסייעם ממעות אלו להוצאת הדרך.

אע"פ ואומר בזה להוגה דעות בדין - הנה בחז"ל ב"ב (דף ט' ע"א) איתא, מעיקרא עביד מר תרי כסי. רב אשי אמר, אנא אתנווי נמי לא צריכנא, דכל דאתי אדעתא דידי אתי, ולמאן דבעינא יהיבנא ליה, וע"ש היטב בחי' הרמ"ה ז"ע. עוד קיי"ל ביו"ד (סי' רכ"ח סעיף ל"ו), מי שנדר לעלות לא"י יש לו התרה. ובפתי"ש (שם ס"ק ל"ב) מתשובת רשב"ש (סי' ב'), דווקא מי שרוצה

רק לעלות, ולא ע"מ לדור שם. אבל אם נשבע לדור בא"י, ורוצה לשאול, אז אין מתירים לו. והעלי' מתירים, דהעלי' רק מכשירי מצוה.

וקצת צ"ע לי דברי הרשב"ש שכותב, העלי' לשם נקרא רק "מכשירי מצוה", שלא זכר שר התורה דברי מר אבוהי, רבן של ישראל התשב"ץ [ח"א סי' כ"א] המובא ביתה יוסף (אור"ח סי' רמ"ח בר"ה וכתב עוד), שהעולה לא"י אם נזדמנה לו שיירא אפילו בערב שבת, כיון דדבר מצוה הוא, יכול הוא לפרוש ופוסק עמהם לשבות וכו'. הרי דס"ל לתשב"ץ שהעלי' לא"י נקרא ג"כ דבר מצוה, ויש להאריך בזה טובא, ואכ"מ.

עוד יש להזכיר דברי המחבר ביו"ד (סוסי' רנ"א סעי' י"ד), יכולים לשנות אפי' מתלמוד תורה לצורך פשיטתים להגמון בכל שנה, לפי שהיא הצלת נפשות. שאם לא יתפשרו עמו, יש כמה עניינים שאין להם ליתן, ויכום ויפשיטום ערומים.

גם ישנו שיטת הב"ח (בסי' רנ"א סעיף ד' ד"ה ועניי עירו), דעניי עירו בחז"ל פשיטא דקודמין לעניי עיר אחרת אפילו מא"י, עיי"ש בהסבר טוב. עוד קיי"ל באור"ח (סי' קנ"ד סעי' ח') וביו"ד (סי' רנ"ט סעי' ב'), בכמה דברים, לב ב"ד מתנה עליהם ורשאים לשנות.

ולדידי חזי לי - בשנת תר"ס, כשזכיתי בעז"ה להדפיס ספרי אבני בית היוצר - העתק תקנת גאון עוזנו מהר"י דוקלא ז"ע, שעשה לחברת תלמוד תורה דק"ק פ"ב. ושם כתוב לאמר, דאם לא יהי' לחברת תלמוד תורה כ"כ מעות כפי הנצרך להם, רשאים הם ליקח מכסף רמב"ן, מכסף המיועד לשלוח לא"י, להשלים מה שחסר להם לצורך הוצאת ת"ת.

ועפ"י כל מה שהצעתי פה אומר, הרי הדר"ג נשיא הכולל ואין שום איש שימחה על ידו, והוי כדרב אשי בגמ' ב"ב הנ"ל. והרי רגיל לסייע בסיוע רבה ממעות א"י לבאים לכאן מא"י, כשנוסעים בחזרה לא"י. ובידו ובכחו גם להוסיף

75. בענין נתינת צדקה בלילה, ע"י במש"כ רבינו בח"א סי' תכט.

מה

דברי

מהדורא קמא

תורה

מזלין הנזכרים לעיל), טו"ב, (בחינת יסו"ד) כנזכר. ולאשר הם ב' מזלין, על כן צריכין לשתי פעמים צ"ד, (שהוא גימטריא מז"ל טו"ב) כנזכר. על כן, זהו למזל טוב של החתן בעת ישא את בת זוגו, שיחבר בזוית את השני הצדדיים מב' מזליין, כנזכר^א.

נוסח דורון דדשה

וזהו יש לפרש רמז הטעם שמכריזין בעת מתנת דורן דרשה בכל פעם: מצ"ד החתן ומצ"ד הכלה, צ"ד צ"ד – (כמה פעמים אומרים באמצע, שאין פירוש להדברים). והיינו שעולה מזל טוב מצד החתן ומצד הכלה, מב' מזלין כנזכר לעיל. (ודלא כמו שכתב בזה הרב החסיד בספר שערי פרנסה טובה על תהלים (מומור לג, פסוק ט) טעם לזה, שאין לו טעם וריח טוב). ומנהג ישראל תורה הוא בכל דבר, אפילו בקוצה של יו"ד:

לכבוד החתן לשתות רביעית יין

ח. שמעתי בשם זקני הגאון הקדוש רבינו מהרצ"א מדינוב זי"ע (בעל בני יששכר), בעת שהיה מסובב בסעודת חתונה או שבע ברכות, היה מדקדק ליקח כוס רביעית יין, ולכבד להחתן לשתותו, כדי לזוהר בדברי חז"ל (ברכות ג, ב): "כל הנהנח מסעודת חתן ואינו משמח^ו עובר^ו וכו'" – ונעיין בזה בדברינו לעיל (אות א, ד"ה ונראה^ב), ומי יוכל להצטדק בצדק לומר שקיים זה לשמחו באמת. אך על כל פנים יקיים בפשטות הדברים מה

כה. ראה להלן מהדורא תליתאי, אות מזל"א ד"ה וזהו רמז.

כז. וראה גם להלן מהדורא שביעאה, אות כז אות קטן ו. לח. ראה ב"ח אורח חיים סימן תקכט, אות א ד"ה כתב הרמב"ם. וראה עוד כנמוקי אורח חיים שם, סק"ב. וראה גם תורה אור לבעל התניא, מגילת אסתר ד"ה חייב אינש בא"ד ד"ה ועפ"ז יובן מארז"ל.

שכתוב (תהלים קד, טו): 'זיי"ן ישמ"ח לבב אנוש', ורביעית יין הרי זה שיעור שמחה ליום טוב וכיוצא, ואם כן קיים בזה שהוא בכלל 'משמחו' להחתן, עד כאן דבריו הקדושים^{לא}.

לשמח חתן בדברי תורה

[ונראה לומר, הגם שיכולין לקיים באמירת דברי תורה להחתן, ושהרין 'פקודי ה' ישרים משמח^י לב' (שם יט, ט), ומהאי טעמא אסרו^ל בתשעה באב דברי תורה, משום שהם 'משמחי לב'. אך באמת זהו לפי מה שהוא אדם, שאם החתן אינו תלמיד חכם, וגם צריכין להוכיחו על התנהגותו, כאשר בנה עתה ביתו, שיהיה בצדק וביראת ה', הגם שהוא תוכחת מגולה באהבה מסותרת, רצוף אהבה בדברי תורה, מכל מקום אולי אינו בכלל משמחו בזה. מה שאין כן ביין, כיון שאין דבריהם של חז"ל יוצאים מפשוטן, כנזכר לעיל]:

הגוסס יתן צדקה לקופת רחמנא

א. שמעתי ממגדי אמת, שהיו אצל הגאון הקדוש מה"ר צבי הירש זי"ע מזידיטשוב (בעל עטרת צבי), כי בעת היה חולה מסוכן רחמנא ליצלן בחליו בלבוב (שנתרפא אחר כך ממנה)^ב, ופעם אחת תקיף ליה עלמא טובא, עד שהכיר בעצמו וראו העומדים עליו כי הוא בכלל גוסס רחמנא ליצלן, ואז ציוה ליתן צדקה לתוך קופת רבי מאיר

לא. וראה עוד ברכה משולשת חולין פ"ה, מ"ג מה שהביא שם בשם הה"ק מבארדיטשוב נכג"מ בענין שמחת חתן.

לב. ראה תענית ל, א. טור ושלחן ערוך אורח חיים סימן תקנד, סעיף א.

לג. ראה להלן מהדורא רביעאה, אות צב.

דברי מהדורא קמא תורה מט

ותעמוד מלדתי, עד כאן דבריו הקדושים שנאמרו כולם ברוח הקודש כנודע. (והיינו, הגם שילדה אחר כך עוד יששכר וזבולון, על כל פנים באותו פעם עשה דיבורה [שלא ביקשה על העתיד] רושם באותו זמן, כדכתיב 'ותעמוד מלדת', על כן צריכין ליתגר בזה:

י"א. מבואר בשער הכוונות (ענין טבילה בער"ש סמוך לשבת טבילת ערב שבת), ובסידור (סדר

כונת ערב שבת, ד"ה אחר), כי הטבילה בערב שבת קודש, כל מה שהוא פמוך ללילה, טוב יותר, כי אז מתגלה יותר אור תוספות שבת, עיין שם. וכן שמעתי שנהג רבינו הגאון הקדוש בעל דברי חיים זי"ע מצאנו, שהלך לטבול בערב שבת קודש גם סמוך להדלקת נרות והכנסת כלה – שבת קודש"ה.

ומצאתי ראיה להדברים האלו בירושלמי (תרומות סוף פרק ח' (ה"ה)), במעשה דדיקליטיאנוס מלכא, שהיה מקודם דיקלוט חזירא, ששלח מפמיים שהיא רחוקה מטבריא מקום רבי, ושלח כתבים ואמר: אני רוצה דרבנן יהיו אצלי במוצאי שבת הזה. ואמר להשליח, שאל ימסור להם הכתבים עד ערב שבת עם ביאת השמש. כדי שלא יוכלו לקיים צווי

לו. ראה פירוש הטור על התורה (ויראש תרמ"א) בפסוק זה.

לו. ראה שער יששכר מאמר מאזנים למשפט, אות כ.

לח. ראה מה שכתב בזה הג"מ רבי ראובן חיים קליין הי"ד אב"ד סנינא בעל מחבר ספרי שנות חיים ומטה ראובן במכתבו הנדפסים בספר טהרת יו"ט ח"כ, סימן שכו אות טו. ובמכתבו של הג"מ שמואל ווייס אב"ד ליקעוו שם. ובספר ילקוט אברהם לאו"ח סימן רס, אות נט שהעתיק שם שיח דברים עם רבינו הקדוש בעל 'דרכי תשובה' נבג"מ בענין זה.

בעל הנס. ואמר, כי סכנת הגוסס הוא, יען כי רוב גוססין למיתה, מה שאין כן רוב חולין לחיים (נימין כח, א). ורבי מאיר דחייש למיעוטא (יבמות סא, ב, ועוד). על כן על ידי רבי מאיר בעל הנס, בכח זכותו ולשיטתו חוששין למיעוטא דחיים גם מהגוססין, וישאר בין החיים, עד כאן דבריו הקדושים – (ונתרפא אז מחליו כנוכר לעיל).

ואאזמו"ר הגאון הקדוש זי"ע מהר"ש אב"ד פה קהלה הגיד בזה, כי גם ברוב עונות תכריע לפי זה הצדקה לרבי מאיר בעל הנס – לרבי מאיר דחייש למיעוטא – להטותו לתחיה, ולשוב אל ה', להשאר חי וקיים מעושי רצונו וכל טוב סלה – [ועיין בדברינו לקמן בזה (אות יד וטו) ואת פה ל"ה].

י. שמעתי בשם רבינו הקדוש החוזה מלובלין זי"עלה, כי צריכין בכל דבר שאומרים 'ברוך ה', בעד זה הענין יאמרו מיד: 'כן יעזור השם יתברך להלאה'. דאם לא כן, הרי זה כמעמיד ופוסק מעיני הישועה כשמברך רק על העבר, רק צריך להיות תיכף ומיד בקשה על העתיד. והרמו לזה בלאה, שאמרה (בראשית כט, לה): 'הפעם אודה את ה' (ולא בקשה מיד על העתיד, על כן כתיב)

לה. ראה עוד בענין קופת רבי מאיר בעל הנס, להלן מהדורא תנינא, אות ל ואת מד. מהדורא רביעאה, אות כב. מהדורא חמישאה, אות כד. מהדורא שתיאה, אות צב. סדר שנה האחרונה, אות צו ובהערה שם. חיים ושולם ריש פרשת בראשית, ד"ה סמיכת התורה בסוף הדיבור. פרשת ראה, בפסוק (טו, ח) פתח תפתח את ירך. שער יששכר מאמר ישע רב, אות מב.

לה. ראה גם מאור ושמש פרשת ויצא, בפסוק (כט, לג) ותהר עוד.

...חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר (תהלים ל' י"ג): למען יזמרך כבוד ולא ידם ה' אלהי לעולם אודך. אלו הדברים האחרונים בפרק ראשון 'מגלה נקראת' שבגמרא (מגלה ד' ע"א). ורש"י אומר תמן (בד"ה יזמרך כבוד): יזמרך כבוד - ביום, ולא ידום - בלילה, והאי קרא במזמור 'ארוממך ה' כי דליתני' דרשינן בפסיקתא במרדכי ואסתר, והמן ואחשורוש, וקריאת מגילה שבח הוא, שמפרסמין את הנס, והכל מקלסין להקדוש ברוך הוא, ע"כ דברי רש"י. הוסיף על כך המהרש"א כי אף במלות הסיום של הפסוק: לעולם אודך, יש רמז נאה לפורים, המתאים לדברי הירושלמי שימי הפורים ישארו קיימים לעולם, ולא יבטלו אף לעתיד לבוא.

ונראה לענ"ד לפי מה שהגיד הרה"ק הרי"ם מגור זצ"ל, דישראל בגלות אין להם קיום רק מחנוכה ופורים, וביאר אדמו"ר זצוקלה"ה מסוכאטשוב, משום דחנוכה ופורים אין להם הבדלה, ע"כ הם מאירים על כל ימי השנה, וזה"פ: לעולם אודך, דכוח המגילה נשאר לעולם.

וי"ל עוד משום דפורים לא יתבטל לעולם, והוא שאמרו (שוחר טוב משלי ט'): כל המועדים יהיו בטלין, וימי הפורים לא יהיו נבטלין לעולם וכו'.

(פורים, תרפ"ז)

ענין פורים קודם פסח, דהנה כתיב (תהלים ל"ג כ"ב): יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך. ושמעתי הפירוש בזה, כי כפי מה שאדם משתוקק לאלוקות, כך גותנין לו ובהשפעת האלוקות נכללו כל הטובות והחסדים, ע"כ שמעתי. ובפסח הוא זמן חלות מלכות שמים על ישראל כמו שכתבתי במקו"א מהש"ס רפ"ק דר"ה (ג' ע"א) דלמלכי ישראל מניסן מגינן, השי"ת הוא מלך ישראל, וכמו שכתוב (במדבר ט"ו מ"א): ... אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים, ובפסח שמתעורר הארת יציאת מצרים מתעורר ג"כ להיות לכם לאלקים, וע"כ בפסח זמן חסד, והוא כנגד אברהם, חסד לאברהם כידוע, כי בהשפעת אלוקות נכללו כל החסדים. ודבר זה בא כפי התשוקה והיחול כנ"ל. ובפורים הוא זמן תשוקה ואהבה כפירש"י שבת פ"ח ע"א בהא דאיתא: הדר קבלוה בימי אחשורוש, פרש"י: מאהבת הנס וזה מתעורר בכל שנה, וזו הכנה לקבל החסדים בפסח, כאשר יחלנו לך בפסח.

(פורים, תרפ"ז)

מקובל מצדיקים דפורים הזמן להיוושע ע"י תפילה, וי"ל הטעם, דבכל השנה יש מקטרגים שאין מניחים לתפילה לעלות, והוא כעין שכתוב (בראשית

מלאוהו כלל ולא ראוהו ואפשר שגם לזה כיון רש"י צמח שכתב והכיר שלא נגעו בו: והטעם שהולכין להדליק שמנה ימים מאותו פך מפני שכל ישראל היו צחוקים עמאי מתים ואי אפשר להתקין שמן טהור עד שיעצרו עליהם שבעה ימים מיום טומאתם ויום אחד לכתישת היתים ותיקונם להוציא מהם שמן טהור והר"ן (שם) כתב שהיה להם שמן טהור רחוק ארבעה ימים ג] והולכין שמנה ימים צין הליכה וחזרה: ואיכא למידק למה קצתו שמנה ימים דכיון דשמן שצפך היה בו כדי להדליק לילה אחת ונמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה יללות. וי"ל שחילקו שמן שצפך לשמנה חלקים וכל לילה היו נותנים צמורה חלק אחד והיה דולק עד הצוקר ונמצא שכל היללות נעשה נס. ועוד י"ל שלאחר שנתנו שמן צנרות המנורה כשיעור נשאר הפך מלא כנחמלה ויכר הנס אף צלילה הראשונה. אי נמי שכליל ראשון נתנו כל השמן צנרות ודלקו כל היללה וצוקר מלאו הנרות מלאים שמן וכן כלל לילה ולילה ד: ונוהגות הנשים שאי לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות. טעמן כדי שיהא להם היכרא שאסור להשתמש לאורן ט: וכו' ש' וגם אם יש מקומות שנוהגין איסור בב"ב היום אין להקל בהם משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתירם בפניהם. הא דדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור וכו' צריכתא היא צפרק מקום שנהגו (פסחים נא). וסובר רבינו שאף צבר שאין צנינו שום נד איסור לומר דגזרו הא אטו הא מיטניא ומפני כך כתב דחנוכה אף על פי שאין שום זמן ממנה אסור נעשיית מלאכה לא ציוס ולא צלילה אם היו נוהגים איסור בכל היום אין להקל עליהם ואינו מוכרח דאיכא למימר דכיון דאין צו נד סרך איסור לית לן בה:

לשון שאלה טפי צחוכה וקאמר מאי חנוכה זהו לפי שכל המועדים וכן ימי פורים וארבע לומות מפורש בכתוב מה שאין כן חנוכה: ב ה"ג שהיה מונח בחותמו ש"ב בהן גדול וכו'. ופירושו שהיה מונח בהנענו (ו) צקרקע ויכר שלא הקיטו הכלי וגם היה חתום צחוקם של כהן גדול ויכר שלא פתחוהו ונגעו בשמן וכן פירש רש"י (כא: ד"ה צחמנו) והתוספות (ד"ה שהיה) עיי"ש ובהגהות החדשות למרדכי (שלטי הגבורים שנת פ"ב סי' ג) כתב יש אומרים שהיה מונח צתוך שיהיה קבועה צחוקם שלא היו יכולים האויבים להסיטה והיה פתחה סגור וחתום צחוקם של כהן גדול וצקרקע הפתח צחוקם הכירו שלא נגעו צפך ויש אומרים שזה היה קודם שגזרו עליהם עכ"ל כלומר קודם שגזרו על הגוים שיהיו כזבים לכל דבריהם וזו מטמא צהיטט ועיי"ש בתוספות ועיין עוד צציאורי הרא"ס שעל הקמ"ג (הל' חנוכה טו. ד"ה עמאל) ואפשר עוד לומר שהיה פיו נר שאינו יכול להכניס צו אצטעו וכיון שאי אפשר ליטמא צמגע צעודו צכלי אינו מיטמא נמי צהיטט ולהכי אפקיה רחמנא להיטט צלשון נגיעה לומר לך שכל שאינו מיטמא צמגע אינו מיטמא צהיטט וצריך שיהיה חתום דאם לא כן איכא חששא שמה הוציאו קצתו ונעמא והחזירוהו צחוכו אי נמי נעמא צהאל המת כשלא היה צמיד פחיל עליו ועיין צמה שכתב הרא"ס צזה גם מה שכתב צית יוסף שצמנה ימים הולכין להמתין מפני טומאה שבעה ימים וכו' כל אלו הפירושים כתב הרא"ס לשם (כו: ד"ה לשנה). והא דכתב צית יוסף וכן בכל לילה ולילה חזר גם לפירוש השני שכתב מקודם. ובהגהות החדשות למרדכי (שם) כתב טעמים אחרים לקציעות שמנה ימים:

ג קבעום ועשאום. כתב הרא"ס (שם) לפי גירסא זו קבעום קאי אהדלקה דלעיל ועשאום קאי אהלל והודאה אצל לספרים שלא כתוב צהן אלא קבעום לצד קשיא ממה שלא הוזכר גם הדלקה שהוא כחצו צה"ל אלא קשה הלא גם המנורה היתה עמאה מירן שהמשמנאים עשו מנורה של עץ כדמוכה צפרק כל הללמים צפירוש רש"י (ע"ז מג. ד"ה ומלכות) אך קשה הלא נעמאה המנורה צגמר עשייתה וי"ל דלא נעמאו כל ישראל ומי שהיה טהור עשאה ולא קשה אם כן יעשו הטהורים גם כן שמן דאפשר שלא היו צקיאין צעשיית שמן כשר למנורה וכן צריך לומר להר"ן שכתב שהיה להם שמן טהור והולכין שמנה ימים צין הליכה וחזרה דקשיא גם כן דה"ל לעשות שמן מיד אלא צריך לומר שלא היו צקיאין צעשייתו והשתא אין צריך לפרש שהדליקו על ידי פשוטי כלי עץ אלא הכהן שלא נעמא הדליקו דהדלקת נרות אין צריך כהן גדול ונדע דהא קשיא היאך נתנו השמן לתוך הצויצין הלא נעמא מיד כשאחזו צפך אלא ודאי דכהן טהור אחז צו ונתנו לצויצין. ומה שקשה הלא הדלקת הנרות דוחה את הטומאה (מו"כ פר' אמור פסקא יג. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ג ה"י) מירן הרא"ס דשאני עשיית השמן שהוא ממכשירי ההדלקה ואינה דוחה דומיא דמכשירי מילה צצנת (שנת קל). עיי"ש ז:

ד ונוהגות הנשים וכו' וגם אם יש מקומות שנוהגין איסור בבר"ב היום אין להקל בהם משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתירם בפניהם. הא דדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור וכו' צריכתא היא צפרק מקום שנהגו (פסחים נא). וסובר רבינו שאף צבר שאין צנינו שום נד איסור לומר דגזרו הא אטו הא מיטניא ומפני כך כתב דחנוכה אף על פי שאין שום זמן ממנה אסור נעשיית מלאכה לא ציוס ולא צלילה אם היו נוהגים איסור בכל היום אין להקל עליהם ואינו מוכרח דאיכא למימר דכיון דאין צו נד סרך איסור לית לן בה:

ה העיקר עיי"ש: ומ"ש ויא היה בו אלא כדי להדליק יום אחד וכו'. איכא להקשות היאך היו הכהנים מדליקין הנרות צטומאתן ומירן הרא"ס (שם) שהדליקו על ידי פשוטי כלי עץ שאינו מיטמאין ומה שקשה הלא גם המנורה היתה עמאה מירן שהמשמנאים עשו מנורה של עץ כדמוכה צפרק כל הללמים צפירוש רש"י (ע"ז מג. ד"ה ומלכות) אך קשה הלא נעמאה המנורה צגמר עשייתה וי"ל דלא נעמאו כל ישראל ומי שהיה טהור עשאה ולא קשה אם כן יעשו הטהורים גם כן שמן דאפשר שלא היו צקיאין צעשיית שמן כשר למנורה וכן צריך לומר להר"ן שכתב שהיה להם שמן טהור והולכין שמנה ימים צין הליכה וחזרה דקשיא גם כן דה"ל לעשות שמן מיד אלא צריך לומר שלא היו צקיאין צעשייתו והשתא אין צריך לפרש שהדליקו על ידי פשוטי כלי עץ אלא הכהן שלא נעמא הדליקו דהדלקת נרות אין צריך כהן גדול ונדע דהא קשיא היאך נתנו השמן לתוך הצויצין הלא נעמא מיד כשאחזו צפך אלא ודאי דכהן טהור אחז צו ונתנו לצויצין. ומה שקשה הלא הדלקת הנרות דוחה את הטומאה (מו"כ פר' אמור פסקא יג. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ג ה"י) מירן הרא"ס דשאני עשיית השמן שהוא ממכשירי ההדלקה ואינה דוחה דומיא דמכשירי מילה צצנת (שנת קל). עיי"ש ז:

ו ונוהגות הנשים וכו' וגם אם יש מקומות שנוהגין איסור בבר"ב היום אין להקל בהם משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתירם בפניהם. הא דדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור וכו' צריכתא היא צפרק מקום שנהגו (פסחים נא). וסובר רבינו שאף צבר שאין צנינו שום נד איסור לומר דגזרו הא אטו הא מיטניא ומפני כך כתב דחנוכה אף על פי שאין שום זמן ממנה אסור נעשיית מלאכה לא ציוס ולא צלילה אם היו נוהגים איסור בכל היום אין להקל עליהם ואינו מוכרח דאיכא למימר דכיון דאין צו נד סרך איסור לית לן בה:

ז ונוהגות הנשים וכו' וגם אם יש מקומות שנוהגין איסור בבר"ב היום אין להקל בהם משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתירם בפניהם. הא דדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור וכו' צריכתא היא צפרק מקום שנהגו (פסחים נא). וסובר רבינו שאף צבר שאין צנינו שום נד איסור לומר דגזרו הא אטו הא מיטניא ומפני כך כתב דחנוכה אף על פי שאין שום זמן ממנה אסור נעשיית מלאכה לא ציוס ולא צלילה אם היו נוהגים איסור בכל היום אין להקל עליהם ואינו מוכרח דאיכא למימר דכיון דאין צו נד סרך איסור לית לן בה:

ח ונוהגות הנשים וכו' וגם אם יש מקומות שנוהגין איסור בבר"ב היום אין להקל בהם משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתירם בפניהם. הא דדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור וכו' צריכתא היא צפרק מקום שנהגו (פסחים נא). וסובר רבינו שאף צבר שאין צנינו שום נד איסור לומר דגזרו הא אטו הא מיטניא ומפני כך כתב דחנוכה אף על פי שאין שום זמן ממנה אסור נעשיית מלאכה לא ציוס ולא צלילה אם היו נוהגים איסור בכל היום אין להקל עליהם ואינו מוכרח דאיכא למימר דכיון דאין צו נד סרך איסור לית לן בה:

הגהות והערות

ג] כי שמן טהור הוצרכו להביא מחלקו של אשר [עיין מנחות פה ע"ב] והמרחק שבין ירושלים לחלקו של אשר היה מהלך ארבעה ימים, עיין באבודרהם קצט ע"א ובספר האשכול מהר" אורבך ח"ב עמוד כ וכן הוא בתשובת הגאונים מהר" ליק סימן קד ובארחות חיים הל' חנוכה אות א ועיין חידושי מהרצ"א: ד] עיין ב"ח שכתב שמה שכתב הבית יוסף יוכן בכל לילה ולילה חזרו גם לפירוש השני שכתב מקודם: ה] במגילת תענית פרק ט איתא כשגברה "יד" חשמונאי, ובגמרא איתא כשגברה "מלכות" חשמונאי, וכתב בחידושי מהרצ"א על הלכות חנוכה שלדעתו כפשוטו כי מתחלה לא היה בית חשמונאים מלכים רק טור <מכוון שירת דבורה> (ה) אורח תצה - תרצו / יעקב בן אשר (בעל הטורים) {עמוד 655} {743502} הודפס מאתר אוצר החכמה

הנה מגילת תענית נכתב בזמן הנס לא כתבו "מלכות" רעיון לא היו מלכים, ותנא רידן בספרי הש"ס שכבר ידעו שהצליחו למלוכה משום הכי כתב "מלכות" לכבודם, והטור העתיק שחיהו כשגברה "יד מלכות" בית חשמונאי: ו] כן הוא הגירסא בדפוסים הקדמונים ובכתב"י, ובטור הנדפס עם דפו"ר ב"ח הגירסא שהיה "מונח" בחתמו, וכן הוא בגמרא שלפנינו, ועיין חידושי מהרצ"א: ז] עיין שו"ת חכם צבי סימן פז: ח] כן הוא בטור הנדפס עם דפו"ר ב"ח, ועיין ב"ח: ט] כן כתב גם כן הכל בו הלכות חנוכה סימן מד ד ע"א ושלטי הגבורים על הגהות מרדכי עיי"ש: הודפס מאתר אוצר החכמה